69 Sortida

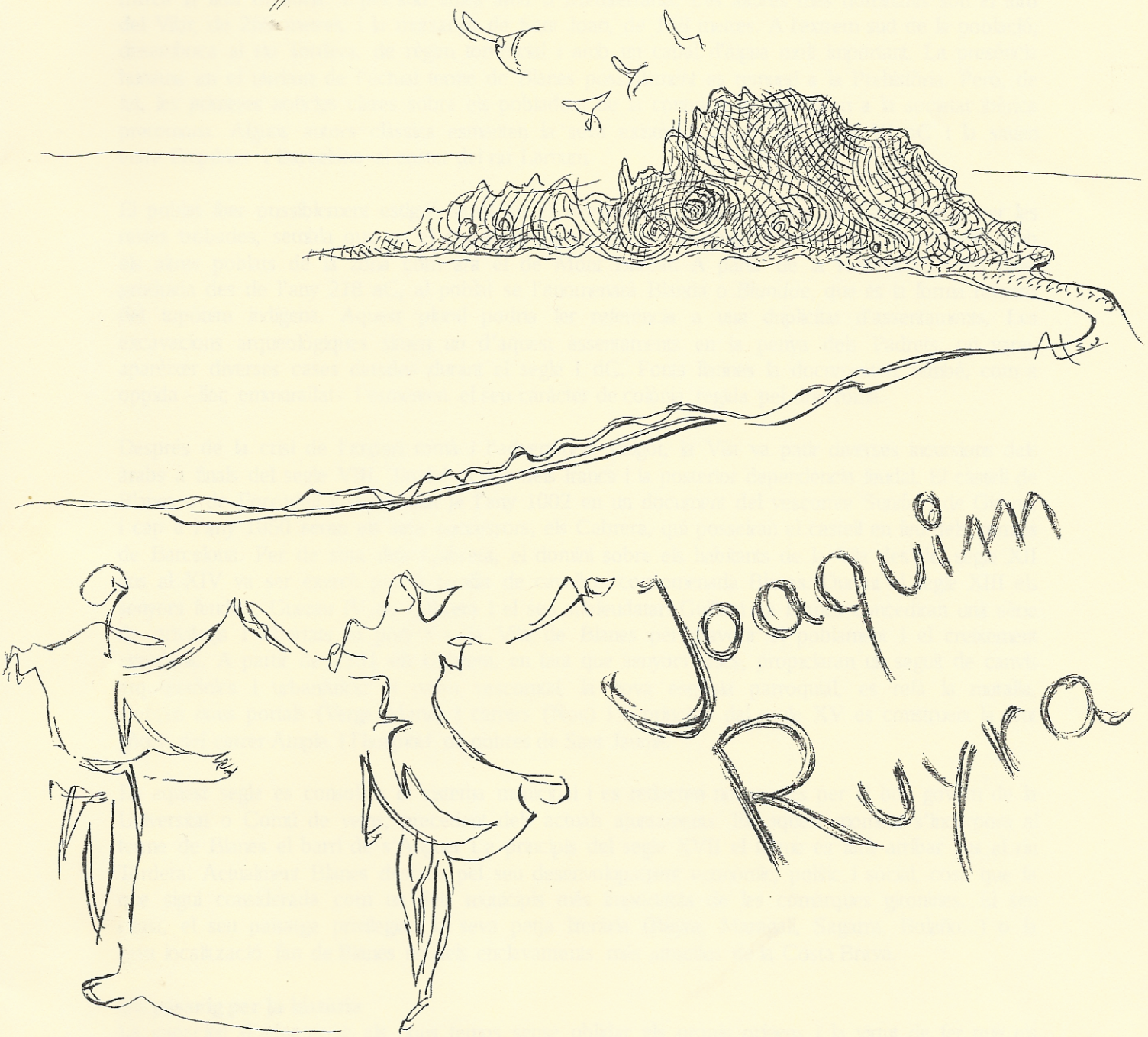

Joaquim Ruyra

21 maig 2017.

SIG AET
CCC20170521_069/1

A.E. Talaia CCC20170521_069

BLANES

El terme municipal de Blanes, primera població de la Costa Brava, està situat a l'extrem meridional de la província de Girona. Pel nord, limita amb els termes de Tordera i Lloret de Mar; pel nord-est, amb Lloret de Mar; l'oest amb els termes de Tordera, Malgrat de Mar i Palafolls, entre els que marca la línia divisòria. I pel sud limita amb la Mediterrània. Les altures més dominants són el turó del Vilar, de 269 metres, i la muntanya de Sant Joan, de 166 metres. A l'extrem sud de la població, desemboca al riu Tordera, de règim torrencial i amb un cabal d'aigua molt important. La presència humana en el territori de l'actual terme de Blanes possiblement es remunti a la Prehistòria. Però, de fet, les primeres notícies clares sobre els pobladors de la contrada es refereixen a la societat ibèrica preromana. Alguns autors clàssics esmenten la seva existència abans del segle III aC i la situen entre Empúries i Barcelona al costat del riu Larnum.

El poblat iber possiblement estigué situat en el vessant sud de la muntanya de Sant Joan i, per les restes trobades, sembla que en el cim hi hagué un lloc de guaita que servia per comunicar-se amb els altres poblats de la zona com ara el de Mont Barbat. A partir de la romanització del país, produïda des de l'any 218 aC, al poblat se l'anomenarà Blanda o *Blandae*, que és la forma romana del topònim indígena. Aquest plural podria fer referència a una duplicitat d'assentaments. Les excavacions arqueològiques situen un d'aquest assentaments en la penya dels Padrets, on varen aparèixer diverses cases datades durant el segle I dC. Fonts llatines la documenten, també, com a oppida –lloc emmurallat- i esmenten el seu caràcter de colònia regida pel dret romà.

Després de la crisi de l'imperi romà i l'advertiment visigot, la Vila va patir diverses incursions dels àrabs a finals del segle VIII. També el pas dels francs i la posterior dependència feudal. El castell de Blanes o de Forcadell apareix citat ja l'any 1002 en un document del vescomte Sunifred de Girona, i cap a l'any 1050 seran els seus successors, els Cabrera, qui posseiran el castell en feu dels comtes de Barcelona. Per de sota dels Cabrera, el domini sobre els habitants de la Vila des del segle XII fins al XIV va ser exercit per la família de cavallers cognomenada Blanes. Durant el segle XIII els senyors feudals, Guerau IV de Cabrera i el seu subfeudatari Guillem de Blanes concediran una sèrie de privilegis i llibertats al port i a la Vila de Blanes per afavorir el poblament i el creixement econòmic. A partir de 1381 els Cabrera, en tant que senyors únics, propiciaran un seguit de canvis arquitectònics i urbanístics: el palau vescomtal, la nova església parroquial, es refà la muralla, s'obren nous portals (Verge Maria) i carrers (Nou) i a principis del segle XV es construeix la font gòtica del carrer Ample i l'hospital de pobres de Sant Jaume.

En aquest segle es consolida el sistema municipal i es redacten normatives per al bon govern de la Universitat o Comú de veïns, precedent dels actuals ajuntaments. En aquest moment s'incorpora al terme de Blanes el barri de s'Auguer i a principis del segle XVII el terme es farà arribar fins al riu Tordera. Actualment Blanes destaca pel seu desenvolupament econòmic, polític i social, cosa que fa que sigui considerada com un dels municipis més importants de les comarques gironines. El seu clima, el seu paisatge privilegiat, la seva petja literària (Ruyra, Maragall, Sagarra, Bolaño...) o la seva localització fan de Blanes un dels enclavaments més atractius de la Costa Brava.

Un passeig per la història

La capacitat d'adaptar-se als nous temps sense oblidar els propis orígens i la virtut de fer que els visitants se sentin com a casa han fet de Blanes una ciutat dinàmica i moderna. Un recorregut pel casc històric de la ciutat deixa latent el llegat que han deixat els segles. Ens transporta a temps passats, quan Blanes era un poble de petites cases blanques de pescadors i ens evoquen els anys d'estiueig de la burgesia catalana amb les grans cases a la vora del mar. Però la història de Blanes va molt més enllà i passa pels ibers, els romans i els senyors feudals, els vestigis dels quals ens

permeten aprofundir en els orígens de la localitat. En el punt més alt de la ciutat, s'eleva la muntanya de Sant Joan, amb les restes del castell amb el mateix nom, que conserva una esvelta torre del segle XI. En el nucli urbà de la població hi ha elegants cases vuitcentistes i importants vestigis gòtics com la **Font Gòtica**, valuós exemple del gòtic civil català. Així mateix, en ple centre històric, trobem un altre dels grans monuments del gòtic: l'**església de Santa Maria**, antic palau dels vescomtes de Cabrera del segle XIV.

El Palau dels Vescomtes de Cabrera formava un sol cos d'edifici amb l'església parroquial i es va desglossar quan es va instituir la Parròquia de Blanes l'any 1319. L'any 1114, el Castell-Palau ja pertanyia als senyors de la Família Blanes i en el 1378 el van comprar els Cabrera. L'any 1623 van ser venuts per providència judicial els seus béns i els adquirí el mercader Esteve Alemán. El Palau dels Cabrera servia de caserna a les tropes que recorrien la comarca i els excessos i pocs miraments dels soldats van ser la causa que no es reconstruís el que queia. Les guerres amb França d'aquell mateix segle van destruir en gran part el Palau. De l'aspecte artístic o arquitectònic que ens queda avui dia, cal destacar el campanar i la façana del segle XV. La resta fou reconstruït després de la guerra.

Font Gòtica
És una magnífica font d'estil gòtic civil tan escàs que podem considerar-la notable i única. La font la va fer construir la filla del comte de Prades, Na Violant de Cabrera, a principis del segle XV. En els seus plans, la llum juga sobre les seculars pedres daurades pels segles. Destaquem molts dels seus elements: el joc de cresteria laboriosament treballada, els esvelts pinacles admirablement ornamentats, les sis gàrgoles de figures humanes i caps irracionals i el medalló central amb l'escut dels Cabrera. La seva forma octogonal fa pensar que segurament es trobava al mig d'una placeta voltada pels arcs del carrer Ample, que no era recte com avui, sinó irregular, i que li donava l'esveltesa i el bon gust que els seus dissenyadors van concretar amb els sis brolladors d'aigua. Fa uns anys un grup de blanencs van estudiar la manera de desplegar-la perquè les seves cares poguessin ser admirades, però tècnicament es va considerar impossible, ja que comportava desmuntar-la pedra per pedra i la corrosió que ha sofert al llarg dels segles no ho va permetre.

Capella de Nostra Senyora de l'Esperança
Documentada des del s. XVII. En aquesta capella, s'hi troben les imatges de sant Elm, sant Antoni Abat i sant Antoni de Pàdua. La façana està decorada amb uns esgrafiats de temàtica marinera, i l'interior acull diverses ofrenes de vaixells en miniatura. Es troba constància de la seva existència en un fet ocorregut el 1650 que l'historiador blanenc Josep Cortils i Vieta descriu en el seu llibre *Ethologia de Blanes*. La capella estava situada als afores de les muralles de la vila i arran de platja i sempre tenia un llum encès que servia de guia als vaixells per tal que arribessin a bon port, tenint en compte que en aquella època les barques s'amarraven a la mateixa platja. És per això que popularment se la coneixia amb el nom de *In Portus.* No es pot fixar la data de construcció, però el que se sap és que s'hi reunien moltes vegades els jurats (el que serien ara els actuals regidors) per deliberar sobre els afers de la vila, perquè així consta en algunes de les actes del segle XVII. La història també ens diu que el capellà que tenia cura de la capella hi ensenyava gramàtica a tots els infants de la població.

Castell de Sant Joan
Els seus orígens cal fixar-los entre els segles XI i XII. El nom li prové de l'ermita situada als seus peus. Va ser construït per vigilar les incursions marítimes dels pirates, sobretot en èpoques en què el regne de Mallorca era del domini àrab i oferia a la població de Blanes una seguretat de refugi quan venien les invasions. Està situat dalt del turó de Sant Joan, de 173 m alt. Actualment, del conjunt resta dempeus la torre rodona de l'homenatge. Del recinte exterior s'han conservat murs al nord, on hi havia la porta, a ponent, on hi ha una espitllera, i a migjorn. L'aparell constructiu dels murs és molt irregular. El gruix oscil·la entre els 95 i els 120 cm. De la porta d'entrada, situada al punt més

meridional, en queden només algunes pedres dels brancals i de la llinda. Avui Sant Joan determina el perfil inconfusible de la vila i ha esdevingut un mirador excel·lent des d'on observar Blanes en la seva totalitat, a més d'una bona part de la costa.

Castell de Sant Joan al fons del passeig

El passeig de la Mestrança
En aquesta zona es trobava situada una part de les drassanes de la vila, les més important del país durant el segle XIX. També s'hi pot veure el monument erigit en memòria de l'escriptor blanenc Joaquim Ruyra, monument conegut com **El Frare**.

El monument a Ruyra: El frare al passeig de la Mestrança

Conjunt rocós de sa Palomera, sa Pujola i es Portell
Aquestes roques marquen l'inici de la Costa Brava. Des del cim de sa Palomera s'observa tota la façana marítima de la vila. És una gran roca endinsada en el mar i que separa la badia de Blanes al nord de la platja de s'Abanell. Al capdamunt hi ha un mirador que permet abraçar la vista des del delta de la Tordera, al sud, a la punta de Santa Anna, al nord. El nom li ve, segons la versió més probable, del terme *paloma.* Una paloma és una corda de la barca que serveix per facilitar la maniobra de treure-la de l'aigua. Com que abans les barques, quan arribaven de pescar, les treien de l'aigua i les deixaven a la sorra prop d'aquesta roca, que feia com de port natural, de la paloma de les barques en va poder esdevenir el nom de sa Palomera. A l'istme de sorra que la uneix amb la costa, s'hi ha ubicat un arc metàl·lic amb forma de «V» invertida que esdevé un símbol de porta i benvinguda a la Costa Brava.

Barri de s'Auguer
Ha estat un dels barris tradicionals de pescadors i mariners, i la seva platja encara serveix de refugi per a petites embarcacions de pesca. Va ser incorporat a Blanes a principis del segle XVII, quan el terme municipal s'amplià fins a la desembocadura de la Tordera. En la façana de la casa que fa

xamfrà hi ha reproduït un poema de Pere Puig Llensa.

Sa Palomera

Passeig de la Marina i de s'Abanell

Així s'anomenen els dos trams del passeig marítim que van de s'Auguer als càmpings i que enllacen amb el corriol que condueix a la desembocadura de la Tordera. La platja de s'Abanell és la més llarga de Blanes. Del tot urbanitzada, concentra la zona més turística de la localitat.

La Tordera

La Tordera neix a la Font Bona, en el Coll de Sant Marçal al Montseny. Té un recorregut de 61,5 km, és de règim torrencial i desemboca al Mediterrani formant el delta de la Tordera entre Blanes i Malgrat de Mar. Els seus aqüífers abasten tots els pobles de la rodalia. Desembocadura de 14,5 ha, la zona humida costanera més important d'aquesta àrea, considerada un espai d'interès cultural. El riu forma una llacuna aïllada del mar per una barra de sorra i còdols i constitueix un espai d'elevat interès, especialment pels ocells migratoris que utilitzen la zona com a punt de repòs i refugi en èpoques migratòries.

Itinerari modernista: El llegat dels 'americanos' a Blanes

Durant el s. XIX prop de 2.000 blanencs van emigrar a Amèrica per fer fortuna. La majoria no van aconseguir grans fortunes però sí una renda suficient per portar una vida còmoda. Els pocs que van fer grans fortunes es van construir la casa d'estiueig al poble, generalment al passeig de Mar o al carrer de l'Esperança, d'estil antillà. Cal dir, però, que alguns d'aquests indians van fomentar la vida cultural blanenca amb l'ajut econòmic que hi van aportar. El seu llegat queda patent a través de les cases que encara resten de l'època; moltes es van enderrocar durant el boom demogràfic i turístic de la segona meitat del segle XX.

Barri de s'Auguer

JARDÍ BOTÀNIC MARIMURTRA

És un dels jardins botànics d'Europa més interessants paisatgísticament. Rep anualment més de cent mil visitants. Durant el recorregut que ens acosta als penya-segats que voregen el mar, es domina una de les panoràmiques més belles i espectaculars de la Costa Brava. Amb una extensió d'unes 4 hectàrees, dins d'una finca amb domini de bosc mediterrani, està dividit en tres zones -subtropical, temperada i mediterrània- en les quals, a més de les comunitats autòctones, es troben reconstruïts diversos fitoepisodis o comunitats vegetals dels cinc continents.
Marimurtra, declarat Bé Cultural d'Interès Nacional pel govern de Catalunya, fou fundat per l'industrial alemany Karl Faust Schmidt (1874-1952) l'any 1921. Dedicat al món empresarial, des de jove conservà l'afició naturalista que el portà a comprar terrenys a Blanes a partir del 1918, amb la intenció de constituir una seu internacional per a la recerca científica. En complir cinquanta anys es dedicà plenament a la formació del jardí botànic. Després de comprar les vinyes i terrenys pertinents, ajudat, entre d'altres, pel botànic Pius Font i Quer (1888-1964), va començar la tasca d'aclimatar plantes exòtiques de tots els continents. El jardí té més de 200.000 plantes de 6.000 espècies d'arreu del món, incloent les 150 espècies en perill d'extinció, ja desaparegudes del seu hàbitat original.

Mirador Humboldt als Jardins Mar i Murtra

Des d'aquest mirador, dedicat a la memòria de l'insigne explorador naturalista, geògraf i botànic alemany F.W.H.A. von Humboldt (1769-1859), l'esplèndida panoràmica dels penya-segats fan pensar en el fragment del desenllaç de *Jacobé* de Joaquim Ruyra, que podia haver estat concebuda a la vista de les agulles de pedra que sorgeixen de la mar: «La Jacobé, aprofitant el meu descuit, s'és asseguda al cantell del penya-segat, si cau no cau...» (de *Pinya de rosa,* dins *Obres completes*).

Mirador de Linné als Jardins Mar i Murtra

Amb forma de templet circular sostingut sobre un aterrossament artificial i amb vuit columnes d'estil dòric cobertes amb una cúpula de rajola i obra, va ser dissenyat, com la resta de parts arquitectòniques del jardí, per Josep Goday i Francesc Falguera. D'aquí estant es té a la vista el freu, la punta i convent de Santa Anna i la cala Falconera.

Sa Forcanera

Situats al templet de Linné tenim ben bé a sota i a la dreta la cala sa Forcanera, en paraules de Ruyra «*una de les més feréstegues i ombrívoles de la costa*», i just al davant i a sobre el que resta del convent de Santa Anna. Sa Forcanera és una petita cala de Blanes entre la cala de Santa Anna i la cala de Sant Francesc (coneguda també com a cala Bona) a la qual només s'hi pot arribar en vaixell, ja que està a sota d'un penya-segat. Joaquim Ruyra va qualificar aquest tros de costa com de Serena en contraposició de Brava.

PINYA DE ROSA

El Pinya de Rosa és un jardí tropical situat en una finca d'uns 50 hectàrees als afores de la població, que representa una de les biblioteques cactològiques vivents més interessants d'Europa. La col·lecció que presenta el jardí comprèn més de 7.000 espècies de tot el món. El jardí fou fundat per Ferran Riviere de Caralt, reconegut enginyer industrial, qui en va començar la creació poc després d'adquirir la finca el 1945. La formació de les col·leccions va suposar anys de treball intens. Els exemplars que anaven ampliant el conjunt eren procedents tant del seu hàbitat original com de jardins botànics, vivers i col·leccions particulars d'arreu del món. D'entre totes les col·leccions, han estat considerades com les millors d'Europa i, fins i tot, de tot el món, les dels gèneres d'Agave, Aloe, lucca i Opuntia.

SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DEL VILAR

És un santuari del municipi de Blanes (Selva) situat a la serra de Marina, que actua com a important centre d'atracció per a tota la comarca. L'edifici és una obra inclosa en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Des de fa segles que el santuari del Vilar ha estat i és un referent cultural i religiós de primer ordre per la vila de Blanes i per la comarca. La llegenda popular explica que la troballa de la imatge va esdevenir-se el dia 5 d'agost de 1012 quan una jove, pastora i serventa de la família Vilà, pasturava el ramat prop de la casa pairal. Diversos estudis sobre la talla romànica, fan pensar, però, que és una talla de la primera meitat del segle XIII. Des del segle XIV l'Obreria del santuari és la que es responsabilitza del manteniment i del que es faci al santuari. Avui està formada per representants de les tres parròquies de Blanes. El capellà del santuari és el rector de la parròquia de Santa Teresa de Blanes. Molt ben restaurada i conservada és lloc de peregrinatge i devoció popular: Ex-vots en forma de bells vaixells en miniatura penjats de la volta de l'església i l'impressionant Rem de trenta-quatre llarg des del terra fins a dalt de tot del sostre, situat a mà dreta del presbiteri, donat per Joaquim Ruyra el 27 de setembre de 1934 a la Mare de Déu del Vilar en agraïment per l'èxit de la novel·la que porta aquest títol. Destruït durant la guerra del 1936-39, fou restituït el 1948. El 1950 es va renovar el porxo de l'entrada amb tot d'esgrafiats. Els goigs homònims són una cançó en honor de la Verge que es remunta al segle XVII.

Integrada en el volum Marines i boscatges, **«El rem de trenta-quatre»** narra l'aventura marítima de la Santa Rita, una barca de cabotatge. A través de la seva narradora, Marianna Saura, Ruyra evoca els temps de la seva joventut a Blanes, quan la navegació a vela era el centre neuràlgic de l'activitat dels pobles de la costa. A més, descriu i tipifica -amb un llenguatge que reelabora la parla blanenca- uns paisatges i personatges que esdevindran inoblidables.

JOAQUIM RUYRA I OMS (Girona, 1858 – Barcelona, 1939)

Referent literari ineludible de la narrativa del segle XX, ha esdevingut un clàssic. Es va donar a conèixer amb el recull narratiu Marines i boscatges (1903), que va reeditar el 1920 amb el títol Pinya de rosa. En el segon llibre de narracions, La parada (1919), abandona la temàtica marinera per escriure alguns dels contes més destacats de la seva producció. El 1928 va aparèixer Entre flames, miscel·lània de proses narratives. També va publicar poesia, teatre i alguns assaigs. Va ser membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, des d'on participà activament en la constitució del català literari modern. Passà la seva infantesa a Blanes i diverses temporades a Arenys de Mar i, ultra cursar la carrera de dret, que no exercí, administrava les seves propietats rurals.

Format en la lectura dels clàssics —Homer, Cervantes, Shakespeare—, per la influència del seu company, el doctor Ramon Turró, escriví unes proses castellanes, però començà aviat a publicar només textos catalans: premis als jocs florals de Girona i de Barcelona i col·laboracions a *La Renaixença* , *La Revista* , *La Il·lustració Catalana* , *L'Avi Munné* , *Recull* , *El Matí* , etc. Conegué Verdaguer i fou amic de Josep Carner, Francesc Matheu i Junceda i féu famosa la seva tertúlia de Blanes. Es casà el 1889 amb Teresa de Llinàs, que mai no comprengué la vocació literària del marit i li fou un obstacle. Format dins el Modernisme, Ruyra, per raons morals i estètiques, rebutjà els aspectes naturalistes més sòrdids i, sense acabar mai cap novel·la (*La gent del Mas Aulet,* fabulació ambiciosa, no passà dels primers capítols), esdevingué tanmateix un narrador saborós, artitzat i líric.

Per raons de salut passà molts hiverns (1889-1900) a les Canàries, on escriví per lleure. Es revelà amb *Marines i boscatges* (1903), ampliada i refosa sota el títol de *Pinya de rosa* (1920), que inclou *Jacobé* (1909), una narració punyent i romàntica. Girona i Blanes són els escenaris de les seves narracions, que combinen el verisme i la fantasia, tot aprofitant les vivències de la infantesa. Amb penetració psicològica analitza les ànimes primitives —dramàtiques o idíl·liques— dels pescadors o els pagesos, que retrata amb tant de realisme; fins transcriu les converses en el dialecte salat, que coneixia a fons. *La parada* (1919) és un aplec de narracions que confirma la seva línia d'escriptor

molt personal, costumista d'una profunda fibra religiosa i humana, que recull l'agre de la terra i l'harmonia homèrica de la mar i només estilitzant-los en fa matèria literària. *Entre flames* (1928), fruit de la commoció que produí l'incendi de les Gavarres, on ell tenia bones propietats, dóna la mesura del seu franciscanisme i el seu humorisme (*El frare escalfallits*). Les seves proses han estat reeditades sovint i hom en publicà les *Obres completes* (1949).

Com a poeta fou, a més d'un bon versificador, hereu d'un simbolisme nòrdic i del popularisme verdaguerià. Publicà *El País del Pler* (1906), *Fulles ventisses* (1919) i *La cobla* (1931). No tingué èxit en el teatre: *Amor a prova de bomba* , estrenada el 1902 i de to còmic; *La Bona Nova* (1927), drama religiós, i *En Garet a l'enramada* (representada el 1938, que és una adaptació d'una de les seves narracions). Traduí obres d'Erckmann-Chatrian, Schmidt, Molière i Scribe. Pertangué a l'Institut d'Estudis Catalans (1918) i fou un eficaç col·laborador de Fabra en l'arreplega de mots i en la discussió de problemes filològics, que, en part, publicà a la premsa sota el títol de *Qüestions de llenguatge*. Alhora fou un teòric literari: *L'educació de la inventiva* (1938). La seva figura, que esdevingué llegendària per la descurança en el vestir, fou respectada per les generacions noucentistes, que el consideraren un mestre, per raó de la seva contribució a la fixació de la llengua literària. Durant la guerra de 1936-39 fou espoliat dels seus béns i després homenatjat pels seus vuitanta anys. Llavors es perdé la seva biografia inacabada de Turró. Morí pel maig del 1939, en un moment difícil que no féu possible el més mínim ressò.

RUTA LITERÀRIA: JOAQUIM RUYRA A RAN DE MAR

Avui llegim a Joaquim Ruyra, un poeta del qui Salvador Espriu va dir: ...'*Mestre insigne de les lletres catalanes. Potser el més gran escriptor que de qualsevol llengua fins avui he conegut*'... Ruyra va viure a la ciutat de Blanes molts anys de la seva vida i va basar en els seus paisatges moltes de les narracions publicades. Les seves descripcions són com un quadre, dibuixava i pintava les olors i l'ambient, el paisatge i la gent. Fixà el llenguatge popular dels pescadors. Va descriure una naturalesa a vegades franciscana i benigna, altres, violenta i tràgica, causant de morts i naufragis.

La ruta que presentem avui s'ha preparat pensant en alguns dels llocs més destacats de la relació de l'escriptor amb el paisatge marítim de Blanes, i s'utilitzen textos de les diverses publicacions de Ruyra per emparentar les narracions amb el paisatge i poder descobrir on se situen les accions descrites. A part dels llocs que s'esmenten a continuació per fer-hi les lectures escollides, durant el recorregut per la vila tindrem ocasió d'acostar-nos a alguns altres punts d'interès, com el conjunt de l'**església parroquial i l'antic palau dels vescomtes de Cabrera** i algunes cases medievals del carrer Nou, i a continuació, al carrer Ample, on veurem la **Font Gòtica** i algunes cases senyorials, entre elles la del n. 10, **can Creus**, la casa on va residir en Joaquim Ruyra. Ruyra havia nascut a Girona, però la casa pairal era a Blanes i ell, de petit, era conegut com el «noi de can Creus» o Quimet Creus, casa pairal situada al c. Ample, número 10. La infantesa la va passar entre Blanes i Girona, ja que les dues famílies, Ruyra i Oms, formaven part de l'antiga noblesa de la comarca de la Selva i les dues cases pairals es troben davant per davant del mateix carrer; la casa Oms és la número 11 del mateix carrer Ample.

Llocs i lectures escollides:

- Al Jardí Botànic Mar i Murtra

el sonet «Amor i mort» i el dramàtic fragment de «la mort de *Jacobé*».

AMOR I MORT
L'amor, a voltes, és malvat, roí,
té del llop famolenc l'hòrrid mirar
i engendra obscures rauxes d'assassí,
impulsos d'escometre i de matar.
A voltes, pur i gran com un cel clar,
és un anhel sublim, quasi diví,
i qui el sent té fretura de cantar
i una set inefable de morir.
Matar, morir i amar... Oh estranya fosa!
L'ull trist de l'assassí o del suïcida
en la faç de l'amor potent i fort!
¿No és cosa ben arcana i paorosa
que el sembrador mirífic de la vida
tingui aquesta inclinança vers la mort?

Joaquim RUYRA, de SONETS (dins *La Cobla*)

- Al templet de Linné
Per damunt la cala de Sa Forcanera:
- Un fragment de «L'idil·li de Temme», de Ruyra:
«La cala de Sa Forcanera, situada no gaire lluny de Blanes...»

- Al castell de Sant Joan (depèn de l'horari)

EL MAR DE BLANES
(Marechiare)

Quan s'aixeca la lluna al mar de Blanes,
el peix juga amb la llum sobre les ones
i brillen en les aigües llunyedanes,
com ales de querubs, les blanques lones.
Quan s'aixeca la lluna al mar de Blanes.
Al mar de Blanes mira ma finestra
i mon amor s'hi posa llargues hores.
Mai he sentit sonar més grata orquestra
que la que fan les ones cantadores
del mar de Blanes sota ma finestra.
¿Qui cantarà la llum de les estrelles,
veient les ballarumes lluminoses,
que fa néixer la lluna en les nits belles
al damunt de les aigües bellugoses?
Qui cantarà la llum de les estrelles?
Vine, que l'aire és dolç i la mar calma.
Unim les nostres veus, amiga mia,
i ressonin al lluny de balma en balma,
cantant del nostre mar la poesia.
Vine, que l'aire és dolç i la mar calma.

Joaquim RUYRA, Fulles ventisses, dins *Obres completes.*

- Al passeig de la Mestrança: el Frare

Monument a Ruyra
Obra del reusenc Joan Rebull i Torroja, de l'any 1958, encarregada per commemorar el centenari del naixement de l'escriptor, que havia passat la seva infantesa a Blanes. L'escultura, de bronze, representa a fra Sadurní dels Ocells, personatge de l'obra "Les coses benignes". El convent blanenc és l'escenari d'una de les narracions més famoses de Joaquim Ruyra – Les coses benignes–, una autèntica perla de la seva prosa franciscana. Només cal dir que el monument blanenc dedicat a Ruyra és una rèplica del personatge central d'aquesta narració: fra Sadurní de Croïlles, més conegut com fra Sadurní dels ocells, pel seu amor –ben franciscà, per cert– a aquestes bestioles. Es tracta d'una bellíssima escultura en bronze, obra de Josep Rebull, deixeble de Clarà. Un medalló al sòcol reprodueix l'efigie de Ruyra. Es pot contemplar al bell mig del passeig de mar de Blanes, envoltada de pins i plantes de jardineria. Davant per davant de la Casa Saladrigas (museu municipal) i de l'ermita de la Mare de Déu de l'Esperança, la més marinera de les ermites blanenques.
Aquí podem llegir un fragment especialment simbòlic del conte dedicat al frare franciscà, que habitava al convent de Santa Anna que es pot veure des d'aquest punt, i el poema que Josep Maria de Sagarra va llegir durant l'acte, que és un sentit homenatge a l'estil del mestre.

-Fragment de «Les coses benignes», dins *Proses Narratives*, de Joaquim Ruyra
i un Poema de Josep Ma de Sagarra.

Avui, pedra i arrel, soca i escuma,
vidre del mar, pessigolleig del vent,
us voldria sentir com una suma
de silencis, com un pur pensament.
Perquè essent fons i forma i alegria,
fóssiu només record;
només acte de fe en la jerarquia
d'aquell gran amic mort.
Del qui tingué dòcil l'oïda
al més imperceptible so modest,
i del repòs d'aquí, o del gest,
va construir-ne monuments de vida.
I abella dúctil, d'una flor del món
-que és aquest món d'aquí, és aquesta platja
amb cor i ventre i front,
i bona ratxa i mala ratxa-
ell va saber xuclar-ne mel i sal,
i exclusiva paraula musical,
-groga de sol, blanca de lluna-
perquè pesés dins la nostra fortuna
amb un pes immortal.

Josep M de SAGARRA, «En la inauguració del monument de Joaquim Ruyra a Blanes», *Recull*, 887, 27 setembre 1958

- Al carrer de l'Esperança

LA CAPELLA
En un recó de platja, a frec de vila
petita i blanca s'alça una capella,

que fidel guarda, constantment vigila
el mar que per les roques s'escabella,
o apetonen la platja, que tranquil·la
com llençol d'or s'estira a garbí d'ella.
Dintre el clos sant, tota ànima intranquil·la
de regalat consol cull la flor bella;
per xò, en jorns de tempesta, les esposes,
les mares i les filles, fervoroses
hi desgranen devotes oracions:
per xò tribut d'afecte, enriallada,
sempre es bressa una llàntia flamejada,
sol de l'altar, de la capella al fons.

Joan RIBAS, *Poesies*, Barcelona: Il·lustració Catalana

- A la platja de l'istme de Sa Palomera

Un del poetes més mariners, que tant coneix i estima el mar -la mar, com diu ell- el compara amb l'ull humà en aquest bell sonet.

«L'ULL DE LA MAR»'

Al Mestre Lamote de Grignon

Igual que l'ull d'un home, no sé l'aigua marina
quina expressió més viva tramet al seu cristall;
fonda, la llum d'una ànima sembla que s'hi endevina
i sembla que d'idees s'hi sent vibrar el treball.
Blavissa i pura a voltes, com d'un infant la sina,
mira amb un aire candi del cel l'immens badall;
a voltes, sa llampanta mirada esmaragdina
té, con la d'una nimfa, foc d'amorós cremall.
Oh! quan la mar és clara, que en diu de coses belles!
Que en trasbalsa de sols! Que en somnia d'estrelles!
Ai, en canvi, si es torna son ull, de sobte, obac
com el del vil hipòcrita que malvestats calcula!
No us ne fieu!... Saturna, medita, dissimula,
covant voluptuoses gelosies de drac.

Joaquim RUYRA
(de *Disperses i Inèdites*)
(fragment)

- A l'ermita del Vilar, Santuari de la Mare de Déu

Un fragment de la narració "El rem de trenta-quatre" i els versos a la Mare de Déu del Vilar:

PER QUÈ SOU BOSCANA?

Verge Santa del Vilar,
que us heu volgut fer de Blanes:
¿com, havent-hi riques planes,
heu preferit habitar
entre comes selvatanes?
Jo també per la foresta
sento grans aficions:
s'hi troben tants d'aranyons
i tant d'or viu de ginesta
i tants de nius d'ocellons!
Ara, que bada a la llum
ses floretes la bosquina,
el nas hi frueix l'ensum
d'un inefable perfum
que conforta i enllamina.
I quan la tardor daurada
va passant acompanyada
de pluges i dolços freds,
el bosc és una faldada
d'esplendorosos bolets.
Més tard, quan els munts són blancs
i els herbeis lluents de gebre,
el bosc, dins els seus barrancs,
cria molsa i gallarancs,
perquè en guarnim el pessebre.
Sempre estoja coses belles,
amables per als infants:
nius, bolets o cassanelles:
un tresor de meravelles
no esquerpes a nostres mans.
Això els nostres cors hi atreu.
Mes a Vós, Mare de Déu,
que fruïu goigs de l'Empiri,
cap goig terrenal i breu
no us pot pas moure a venir-hi.
Crec que per a vostra imatge
heu volgut la soledat
perquè, lluny del mundà onatge,
quan us retem homenatge,
pensem en l'eternitat.
I crec que vostra favor
tan lluny de Blanes s'aplica
perquè el blanenc que us suplica
us provi la seva amor
cansant-se abans una mica.

Joaquim RUYRA, dins *Disperses i inèdites*

(Per finalitzar les lectures, comiat de Blanes, sense lloc determinat)

VINE A GUARIR MA MELANGIA...
(fragment final d'un poema dedicat a Blanes)

Vine a guarir ma melangia,
Oh tu, país d'atzur i d'or,
Terra de sol i alegria,
Blanes amada del meu cor.
Sento reviure en mes entranyes
Joies tendrívoles d'infant
Bon punt obiro les muntanyes
de Santa Barba i Sant Joan.
Car a sos peus et sé amagada
Com d'un tresor d'antic avar,
Oh vila fresca i perfumada
De rous i flaires de la mar,
i sé per llarga experiència
que em sols donar goig i conhort,
i àdhuc pretenc de ta influència
algun remei contra la mort.

J*oaquim RUYRA*, dins Lluïsa Julià, *Ruyra inèdit*

Bibliografia:

Ruyra, Joaquim, Obres Completes, Vol. 10, Editorial Selecta, 3ª ed., Barcelona, 1982
Soldevila i Balart, Llorenç, Geografia literària, 4. Comarques gironines, Pòrtic, 2016
http://www.marimurtra.cat
http://www.espaisescrits.cat/que-fem/rutes-literaries/
http://www.raco.cat/ Centhre Estudis Argentonins Jaume Clavell
http://www.enciclopedia.cat/
http://ca.wikipedia.org/wiki/Mare_de_Déu_del_Vilar
http://algunsgoigs.blogspot.com.es/search/label/Vilar

Notes:

Portada: Josep M. Also
Fotografies: Blanca Forgas
La preparació d'aquesta 69a Sortida ha estat realitzada per membres de la Secció de Cultura de l'Agrupació Excursionista Talaia, maig de 2017.